Transitie naar biologische hazelnoten

Kennisportefeuille wijst boer Jos de weg naar de korte keten

Jos Arits uit Neeroeteren transformeerde zijn pluimveebedrijf naar een plantage voor biologische hazelnoten. Om die transformatie van zijn Taemhoeve mee te begeleiden, won hij advies in via de kennisportefeuille.

Jos Arits schakelde over naar biologische hazelnoten. *Foto: FVDL*

Sinds Jos Arits in 1992 het ouderlijke bedrijf overnam, werden er tal van stappen gezet om te komen tot de huidige hazelnootplantage op de Taemhoeve. Van een klassiek melkvee- en vleesvarkensbedrijf ging het naar een braadkippenbedrijf, dan naar een biologisch legkippenbedrijf en van daar naar de biologische hazelnoten. In dat traject werd de boerderij in 2008 ook nog eens een zorgboerderij.

Kansen in de eiwitshift

De laatste verandering, van pluimvee naar hazelnoten, gebeurde weloverwogen. "Ik volg het maatschappelijk debat waarin gesteld wordt dat er een omslag nodig is van dierlijke naar plantaardige eiwitten. Dat startte met de documentaire *An Inconvenient Truth*. Ik zag en zie in de eiwitshift kansen voor de landbouw in Vlaanderen. Tegelijk heeft het toeval een handje geholpen bij mijn keuze. Toen ik startte met biologische legkippen, was er een buitenloopterrein nodig, met beschutting voor de kippen. Als beschutting haalde ik jonge hazelaarplanten bij een Nederlandse kweker. Bij het vermeerderen dunnen ze de aangeplante rijen uit, zodat de sterkste plantjes meer ruimte krijgen. Wij kregen de 'wijkers.' Ik had dus heel wat gecultiveerde hazelaars, met meer en grotere en rondere vruchten dan de in het wild groeiende variant. Ik bekeek of het haalbaar was om die oogst machinaal te rapen en te gaan vermarkten, maar het volume was te klein en de combinatie van hazelnoten en kippenmest is een *no go*. Maar daar is het zaadje van de laatste transformatie van mijn bedrijf beginnen vorm krijgen", vertelt Jos. Dat de leningen voor zijn stallen afbetaald waren en dat die stallen gerenoveerd of herbouwd hadden moeten worden, maakte het plaatje compleet om over te schakelen naar de teelt van hazelnoten.

Jos begon in 2018 met een eerste grote oppervlakte hazelaars aan te planten en nadien werd de plantage systematisch groter. In 2021 stopte hij met de leghennen. De zorgboerderij en de biologische akkerbouw (granen en pompoenen op 12 ha) zorgden ervoor dat de periode tussen het stoppen van de legkippen en de eerste opbrengsten van de hazelaars overbrugd kon worden.

Plantage met 3.300 hazelaars

Vandaag heeft Jos bijna zijn hele huiskavel van bijna 5 ha omgevormd tot een hazelnootplantage met 3.300 bomen. De oogst schommelt tussen 4 ton in een heel goed jaar en 2 ton in een minder goed jaar. 2026 wordt waarschijnlijk niet het beste jaar in de geschiedenis van zijn bedrijf. De hitte en de droogte van de voorbije zomer leidden tot 'verbrande' bladeren en het vroegtijdig afwerpen van vruchten. Jos betaalde als pionier leergeld inzake rassenkeuze, plantafstand, verwerking en ketenvorming. "Ik merkte dat er over de hazelnotenteelt in Vlaanderen weinig informatie beschikbaar is. De hazelnootketen staat hier nog in de kinderschoenen. Er is daardoor weinig specifieke informatie beschikbaar

Veel mogelijkheden bij de Food Pilot

De Food Pilot in Merelbeke-Melle beschikt over heel veel testmogelijkheden voor verwerking van voeding op semi-industrieel niveau.

De Food Pilot vormt voor een voedselproducent de schakel tussen de spreekwoordelijke keukentafel en de fabriek. In het atelier van de Food Pilot – een *living lab* van Flanders' Food en het ILVO – kunnen grondstoffen en ingrediënten vermalen, gedroogd, verhit, gemengd, gepekeld, gecoat, vormgegeven, geïncubeerd, verpakt of gepasteuriseerd worden. Zo beschikt de Food Pilot onder andere over een UHT-installatie (Ultra Hoge Temperatuur) om vloeibare producten zoals melk te pasteuriseren of te steriliseren en over een sproeitoren om vloeistoffen te drogen tot een poeder. Van voedingsproducten kan de houdbaarheid bepaald worden in het labo, maar ook de zuurtegraad, de stabiliteit en de voedingswaarde en/of de Nutriscore kunnen exact bepaald worden voor de noodzakelijke vermeldingen op het etiket. De Food Pilot heeft ook onder meer een eigen smaaklabo. "We concentreren ons op voeding. Wat we niet doen, is wijn maken of bier brouwen. Wel kunnen we wijnanalyses aanbieden", vertelt Nathalie Bernaert van de Food Pilot.

De ploeg van de Food Pilot kan voedselproducenten en -verwerkers advies geven over de toestellen die ze nodig zullen hebben. Ze kunnen ook adviseren hoe ze die toestellen moeten onderhouden en desinfecteren, over de ideale samenstelling van het product of over de beste schaalgrootte.

Meer dan 400 testen per jaar

"Vorig jaar voerde de Food Pilot zo meer dan 400 testen uit voor meer dan 100 opdrachtgevers uit de voedingssector. Dat gaat van gekende voedingsconcerns tot landbouwers die zelf willen thuis verwerken. Vorig jaar kwamen er zo'n 10 landbouwbedrijven om advies bij de Food Pilot. Er komen klassieke vragen van melkveehouders die zelf roomijs produceren of van varkenshouders die zelf charcuterie willen aanbieden. Het verwerken van snijresten of oogstverliezen uit de groentesector komt eveneens geregeld terug. Maar het gaat bij de aanvragen uit de landbouw ook verder dan dat. Recent zijn er daarnaast wat aanvragen voor voeding op basis van alternatieve eiwitten, zoals een plantaardige melkanaloog of plantaardige kazen. En we doen ook een deel wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld naar nieuwe voedingstoepassingen, voedselveiligheid ...", legt Bernaert uit. Ook verwerkers uit de startende (hazel)notensector kwamen al aankloppen bij de Food Pilot.

Bijsturingen mogelijk

Doorgaans brengt de aanvrager zelf de ingrediënten mee, terwijl voor sommige ingrediënten de Food Pilot die zelf kan aanbrengen. De aanvrager zal meestal zelf aanwezig zijn bij het uitvoeren van de testen. Bijsturingen zijn mogelijk. Alles wordt op voorhand goed doorgesproken met de klant. Niet elke test levert het gewenste resultaat op, maar ook dan heeft de aanvrager iets geleerd of werd hij behoed voor onrealistische verwachtingen. Het budget voor een test in de Food Pilot hangt af van de tijd, de installaties en het personeel dat nodig zijn. Wie via de kennisportefeuille betaalt, kan tot 70% terugkrijgen van de overheid.

In de land- en tuinbouw heeft de Food Pilot al meegeschreven aan enkele mooie succesverhalen: de witloofkroketten van grondwitloofteler Cools, de pickles van het Slegershof, het bessensap van Wilderhof...

FVDL

over wat er lokaal kan en interessant is. Wat er bestaat aan informatie wordt ook vaak afgeschermd.. Je bent als starter in deze nieuwe sector vaak op jezelf aangewezen. Dat is een compleet andere situatie dan bij bijvoorbeeld bij melkvee, waar de veehouders van elkaar leren in open netwerken. In de kleine markt van de Vlaamse hazelnoten wil iedereen de beste plaats in de keten veroveren. Als ik mijn hazelnoten zelf wil verwerken om ze bijvoorbeeld in de korte keten te gaan aanbieden, dan staat er geen collega klaar die mij dat uitlegt of voordoet. Advies inwinnen via de kennisportefeuille was daarom de beste optie voor mij", vertelt Jos.

Ontbrekende schakels in de keten

"In de verwerking van hazelnoten naar producten voor de korte of lange keten zijn er logische stappen te zetten, maar elke teler moet die kennis en ervaring dus zelf vergaren. Het heeft er ook mee te maken dat de keten nog niet helemaal op punt staat. Pas als de vraag aantrekt naar biologische en andere lokale hazelnoten in Vlaanderen, is er plaats voor meer spelers aan de aanbodzijde. Als morgen elke veehouder of akkerbouwer start met hazelnoten, komt er een overaanbod dat iedereen de das omdoet."

De kennisportefeuille, een subsidiemaatregel van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij, kan door landbouwers breder ingezet worden dan de klassieke opleidingen en bijscholingen. Je kan er ook advies mee 'kopen'. Tot 70% van de kosten wordt terugbetaald, met een maximum van 2.500 euro. De kennisportefeuille van het Agentschap Landbouw en Zeevisserij mag je niet verwarren met de kmo-portefeuille voor bedrijven, die binnenkort afgeschaft wordt door recente besparingen van de Vlaamse regering. Met de kennisportefeuille kwam Jos via het ILVO – dat wetenschappelijk onderzoek doet naar onder andere de hazelnotenteelt in Vlaanderen – bij de Food Pilot in Merelbeke-Melle terecht. Na een verkennend gesprek werd een offerte gemaakt over wat daar zou onderzocht worden: tot welke verkoopbare en consumeerbare producten hij wil komen en welke stappen daartoe nodig zijn. Het hele traject, van het eerste contact tot de test en de opvolging van de resultaten, nam enkele maanden in beslag. De uitvoering van de test zelf gebeurde op 1 dag. In de Food Pilot wordt absolute discretie gegarandeerd. De afstand van Neeroeteren tot Merelbeke-Melle voor de test nam Jos voor lief, omdat het zijn bedrijf een hele stap vooruit heeft geholpen.

Door de droge en hete zomer wordt 2026 niet het beste jaar voor hazelnoten. *Foto: FVDL*

Filip Van der Linden

ILVO geeft advies over de notenteelt en zoveel meer

Ook bij de afdeling Plant van het ILVO in Merelbeke-Melle kunnen landbouwers terecht voor advies over innovatieve boerderijpraktijken op basis van de kennisportefeuille. Landbouwers kunnen er advies vragen over onder andere boerderijcompostering, verwerking van zaden of andere plantendelen na de oogst en over het integreren van bomen en struiken als extra teelt(en) op het landbouwbedrijf. Daar hoort dus ook notenteelt bij.

Er leeft in Vlaanderen veel interesse voor de teelt van hazelnoten en andere noten. Zoals bij zoveel alternatieve teelten, is de verzekerde afname een drempel. Afnemers willen dat er een voldoende lokaal aanbod is, dat dat aanbod er continu is en dat de kwaliteit constant is. Beginnende notentelers willen of kunnen niet meteen al hun terreinen omzetten naar een notenplantage, tenzij ze zeker zijn van de afname", vertelt Jolien Bracke van de afdeling Plant bij ILVO. "Momenteel is de teler aangewezen tot verkoop via korte keten, maar dat levert ook de hoogste marge op voor de boer."

Velen willen starten met noten

"Er worden al lokaal noten verwerkt in België, zowel in Vlaanderen als in het zuiden van het land. In Vlaanderen staat anno 2026 zowat 30 ha hazelnoot aangeplant, maar die oppervlakte stijgt. Een deel daarvan is recent aangeplant en moet nog in productie komen. Het enthousiasme om met noten aan de slag te gaan, neemt elk jaar toe. Er gaat geen week voorbij of er komt een vraag binnen van iemand die wil starten met hazelnoten. Door de klimaatverandering wordt de teelt in het zuiden minder evident, wat hier kansen schept. Zowel bij de verwerkers als bij de telers is er animo voor noten in Vlaanderen. Het is opvallend dat de afnemers soms echt wel vragende partij zijn voor lokale noten, maar dan stellen ze ook wel eisen op het vlak van volume, continuïteit in de aanvoer en een constante kwaliteit. Vooral volume en continue aanvoer zijn momenteel nog een knelpunt, maar op het vlak van kwaliteit moeten we echt niet onderdoen voor zeg maar de Italiaanse hazelnoten. De hazelnoten die van ons proefveld komen, zijn zeer lekker. Naast de specifieke notenplantages, zijn er ook de voedselbossen waarin notelaars geïntegreerd kunnen worden. Daar is er eveneens enthousiasme om met verschillende notensoorten aan de slag te gaan, maar vaak is dat kleinschaliger", stelt Jolien Bracke.

"Meer dan de helft van wie een voedselbos opstart, neemt noten mee in zijn boslandbouwsysteem. De oppervlakte en de regio's verschillen. Vaak gaat het over hazelnoten, maar soms ook over walnoten, amandel- of zelfs pecannoten. Dankzij ons onderzoekswerk houden we de vinger aan de pols. Zo loopt er momenteel een VLAIO-landbouwproject, Pro-Noot, dat ons toelaat om verdere knelpunten van veld tot bord aan te pakken. Door het gebrek aan teelthistoriek in Vlaanderen blijft elementair basisonderzoek, zoals de geschiktheid van bepaalde rassen in ons klimaat, nodig. Maar ook het klimaat verandert daarbij".

Elk dossier is anders

"Voor boslandbouw of agroforestry, waar notenteelt deel van uitmaakt, geven wij, samen met de partners van het Consortium Agroforestry Vlaanderen, via de kennisportefeuille adviezen op het vlak van soortenkeuze, plantafstand, geschikte bodems, wetgeving... We gaan ook ter plaatse bij de landbouwer en maken een plan op maat op. Elk dossier is anders. Soms gaat het om een combinatie met veeteelt of akkerbouw, soms niet. Aangezien beschutting voor vee vanaf 2029 verplicht wordt op elke weide, kunnen notenbomen ook in die context zeker interessant zijn. Behalve schaduw en voeder voor de landbouwdieren, dragen ze ook bij aan de biodiversiteit en het landschap en misschien zelfs aan een extra inkomen voor de landbouwer.. Elke adviesvraag is maatwerk", besluit Jolien Bracke. Wie met de kennisportefeuille betaalt, kan tot 70% terugkrijgen van de overheid. Meer info vind je op de website van het Agentschap Landbouw & Zeevisserij. **FVDL**

"Zowel bij de verwerkers als bij de telers is er animo voor noten in Vlaanderen", vertelt Jolien Bracke. *Foto: FVDL*